

ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Лектор: Малюга Наталія Михайлівна,
доктор екон. наук, професор

Слово “методологія” складається зі слів “метод” (гр. *methodos* – спосіб, метод) і “логія” (гр. *logos* – наука, знання). Метод – у широкому розумінні слова – “шлях до чогось”, спосіб діяльності суб’єкта в будь-якій її формі. Складова “логія”, перебуваючи в кінці слова, означає “вчення”. Тобто методологія у перекладі з грецької дослівно означає “вчення про систему методів”, “теорія методів”.

Методологія бухгалтерського обліку є важливим інструментом регулювання економіки як на мікро-, так і на макрорівні. Вона повинна передусім сприяти забезпеченню прозорості та достовірності інформації про діяльність і фінансовий стан підприємства, а також про економіку країни в цілому, забезпечувати довіру з боку користувачів інформації, яка формується в бухгалтерському обліку.

Методологія бухгалтерського обліку – це вчення про методи, які застосовуються в науці про бухгалтерський облік для вивчення предмету її пізнання та виявлення його властивостей

У бухгалтерському обліку процес дослідження сутності його методу доцільно регулювати із використанням мисленої реконструкції, що повинно забезпечити приріст знань, якщо існуючі методи характеризуються недостатністю. Тому в методології бухгалтерського обліку необхідною є наявність трьох якісно самостійних рівнів, тісно пов'язаних між собою:

- предметно-концептуальний рівень знання про форми системної організації досліджуваного об'єкта;*
- нормативний рівень сукупність приписів, правил, норм, принципів, які регламентують пізнавальні дії суб'єкта, спрямовані на реалізацію зафіксованих у даному уявленні зв'язків і відношень досліджуваного об'єкта з іншими об'єктами в їх взаємодії;*
- логічний рівень послідовність (черговість) застосування способів і прийомів бухгалтерського обліку (табл. 1).*

Таблиця 1. Рівні методології бухгалтерського обліку

<i>Рівні методології</i>	<i>Філософський зміст</i>	<i>Прояв у бухгалтерському обліку</i>
Предметно-концептуальний	Репрезентує об'єкт пізнання у вигляді предмета дослідження та відображає спектр можливих взаємодій об'єкта із засобами пізнання	Включає подвійний характер відносин власності як предмету бухгалтерського обліку та подвійність господарських фактів, а також загальнонаукові методи, що забезпечують виконання поставлених перед бухгалтерським обліком завдань – спостереження, вимірювання, систематизацію та реєстрацію, узагальнення і моделювання

Нормативний	Є сукупністю приписів (правил), які регламентують спрямовану взаємодію об'єкта із засобами пізнання	Проявляється через елементи методу бухгалтерського обліку (документування, інвентаризацію, оцінку, калькулювання, баланс і бухгалтерську звітність); принципи ведення бухгалтерського обліку та складання звітності; бухгалтерські стандарти та положення облікової політики
Логічний	Полягає у послідовності питань і відповідей, характер яких зумовлює діапазон необхідних взаємодій досліджуваного об'єкта із засобами пізнання	Визначає послідовність застосування способів і прийомів бухгалтерського обліку

Поняття методології можна розглядати гносеологічній та праксологічній площинах, зважаючи на те, що люди в своїй діяльності використовують це поняття як при здійсненні наукових досліджень, так і працюючи у департаментах методології виконавчих органів влади (наприклад, департамент методології бухгалтерського обліку Міністерства фінансів тощо).

У структурі загальнонаукових методів найчастіше виділяють три рівні:

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методи емпіричного дослідження

→ Спостереження

→ Порівняння

→ Вимірювання

→ Експеримент

Методи теоретичного пізнання

→ Опис

→ Формалізація

→ Аксиоматичний метод

→ Гіпотетико-дедуктивний метод

→ Сходження від абстрактного до конкретного

Загальнологічні методи та прийоми дослідження

→ Аналіз і синтез

→ Абстрагування

→ Узагальнення

→ Ідеалізація

→ Індукція і дедукція

→ Аналогія

→ Моделювання

→ Системний підхід

→ Структурно-функціональний метод

→ Ймовірнісно-статистичні методи

Подвійна природа бухгалтерського обліку:

- у теоретичному аспекті облік є методологічною наукою;
- у практичному – функцією управління діяльністю підприємства.

- Під “теорією” розуміють сукупність взаємопов’язаних принципів, концепцій, визначень і суджень, що формують систему уявлень про явища, які дозволяють їх пояснювати та попереджати. Облікові теорії забезпечують наукові основи бухгалтерського обліку та формують його теоретичну частину – рахункознавство.

- Теорія бухгалтерського обліку є вченням про узагальнений досвід (практику), що дає можливість формулювати наукові принципи та методи для узагальнення й пізнання господарських процесів та явищ, проаналізувати вплив різних факторів на них з метою розробки заходів з використання їх у практичній діяльності через створення інформації для зацікавлених осіб

Дякую за увагу